

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי ט"ז טבת תשע"ח | דף היומי בבלי: שבועות לו.
דף היומי בהלכה: מסעיף ד' עד סימן רפ"ח סעיף ב'. | לוח יומי מקוצר: עמוד ס"ה סימן רפ"ו/רפ"ז/רפ"ח.
מוסר: פרק י"ד וידוע שזכות התורה עד פרק י"ד ועל כן.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ב משנה ד' ואל תאמר' עד משנה ח.

הדף היומי בהלכה

ההדס - המעולה שבכל הבשמים

ארבעת המינים - כל עוד יש בו ריח הראוי לברכה - כיון שראוי לקיים מצוה נוספת בחפץ שכבר קיימו בו מצוה אחת; אך בחג עצמו אין להשתמש בו, כיון שהוקצה לקיום מצות ארבעת המינים.

[שו"ע רצז, ד, ומשנ"ב ח]

כפי שלמדנו, חכמינו ז"ל הנהיגו להריח בשמים במוצאי שבת, כדי להשיב את הנפש הדואבת על יציאת השבת. ואמרו בזוהר הקדוש, שהמעולה מכל הבשמים לענין זה הוא - ההדס. והראשונים הביאו סמך לדבר מהמקרא. וכך היה מנהג ישראל מקדם, לברך במוצאי שבת דווקא על ריח ההדס. ובתקופה שלאחר חג הסוכות, ראוי להשתמש בהדס שבו השתמשו למצות

הדף היומי בהלכה

מדוע רצוי לאחסן את הבשמים בכלי זכוכית?

ומנהג ישראל לייחד בשמים להבדלה; ורצוי לאחסנם בכלי זכוכית, ולא בכלי עץ או מתכת, כיון שכלים אלו פולטים במשך הזמן ריח פגום המתערבב בריח הבשמים.

[משנ"ב רצז, י; ביאורים ומוספים דרשו, 11-10; וראה שם רטז, 18]

כלי של בשמים שהתרוקן ונותר בו ריח, אין לברך עליו, אך אם נותרה בו מעט אבקה מהבשמים, מותר לברך עליה. ומי שמסופק אם יש בבשמים שלפניו ריח הראוי לברכה, רשאי לבדוקם תחילה, בטרם יברך. ואם אין לפניו בשמים להבדלה, ויש בביתו תבלינים שאינם מיועדים להרחה - נחלקו הפוסקים אם מותר לברך על ריחם, הגם שנוטלם בידו על מנת להריחם.

הדף היומי בהלכה

'תִּתְּרֵן' - האם יכול לברך על הבשמים במוצאי שבת?

חובה גמורה, דינה ככל ברכת הנהנין, שאינו יכול להוציא אחרים בברכתו אם אינו נהנה בעצמו. ואכן, המבדיל עבור אחר לאחר שכבר יצא בעצמו ידי חובה, חייב להריח את הבשמים כשמברך עליהם.

[שו"ע רצז, ה, ומשנ"ב יג; ביאורים ומוספים דרשו, 12]

מי שאינו מסוגל להריח - כגון שהוא 'מצונן', או חסר חוש ריח, המכונה 'תִּתְּרֵן' - לא יברך על הבשמים, הן לעצמו והן לאחרים; למעט אם מברך עבור בנו שהוא חייב בחינוכו, שאז הברכה היא מדין חינוך. והגם שבקידוש והבדלה יכול להוציא אחרים אף כשהוא עצמו אינו חייב בהם, כגון שכבר יצא ידי חובתו; ברכת הבשמים בהבדלה, שהיא מנהג ואינה

להפתעת רבני הישיבה שאלם

מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל: "אם הבחור שר זמירות שבת, הרי שעדיין יש בו לחלוחית של קדושה ורוחניות, ויש לו תקווה"

'אז ישיר' - על כוהן וסגולתן של זמירות השבת | לרגל שבת שירה

בישיבות מצוינות אך במשך הזמן התדרדר ברוחניות ולבסוף נכנס ללמוד בישיבה לבחורים מסוגו. אך גם כאן עדיין לא היתה רוחניות יציבה... באו רבני הישיבה לשאול את פי רבנו כדת מה לעשות בבחור זה.

להפתעתם שאלם רבנו: "האם הבחור שר זמירות שבת?" - וביאר להם פשר שאלתו: "אם הוא שר זמירות שבת, הרי שעדיין יש בו לחלוחית של קדושה ורוחניות, ואם כך, יש לו תקווה".

ובאותו מעמד הדריך רבנו את רבני הישיבה כיצד לרומם את הבחורים, למשוך ולקשור את לבם לאביהם שבשמים באמצעות זמירות השבת: "על הר"מ בישיבה לשבת עם התלמידים, לפתוח את הזמירות לשבת קודש, ללמוד עמהם לבאר ולפרש באוזניהם את הפיוט רווי הכיסופין 'לבי ובשרי ירננו לקל חיי שחיבר רבנו אברהם אבן עזרא, ולומר להם שכשהם שרים כאן, הרי שבעולמות העליונים שרים המלאכים והשרפים יחד עמם".

סוף דבר: בהוראת רבנו הותירו את הבחור בישיבה, כשרבני הישיבה תומכים בו ומנתבים את דרכו, עד ששב ועלה על דרך המלך, וכיום הוא אברך נפלא השקוד על התורה.

(ע"פ דובב שפתיים)

חשיבות מרובה היה מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל מייחס לזמירות השבת, לסגולתן העילאית, לקנייני הרוח שאפשר לקנות מהן ולצידה הרוחנית שהם מעניקים למשך השבוע כולו, וכפי שאמר: "אם שמים לב למילים ולתוכן של זמירות השבת, אפשר להתרומם מהמילים עצמן".

כשהיו סמוכים על שולחנו ידעי נגן היה מבקשם ומעודדם להרבות בשירה, כשהוא מתלווה אליהם בזמזום חרישי ובתנועות ידים שהביעו את רגשותיו העולים על גדותיהם. היה מעודד לפרש את משמעות הזמירות לבני הבית, כדי שיבינו את תוכן הזמירות ויתרוממו גם הם. והיה אומר: "יש בזמירות ביטויים שממש עושים חיבור בין העולמות, העולם הזה והעולם הבא", וכשרים את הזמירות מתוך הבנה "מרגישים מסוככים בקדושה וטהרה".

בסעודה שלישית, כשאפילו שררה בחדר - שהרי לא השתמש בחשמל, ומנורות ה'לוסק' כבר כבו אמש - היתה התרגשותו בעת זמירות השבת עולה על גדותיה, ודמעות טהורות זולגות מעיניו בחסות החשכה. שירי הרגש והשתפכות הנפש המושרים באותה סעודה, כמו 'דיד נפש', העלוהו - ואת המסובין עמו - לפסגות רוממות. ופעם התבטא באזני אחד מבניו: "בזמן ששרים את הניגונים הללו, אני יכול לחשוב על כל העניינים השייכים לעבודת ה'".

מעשה בבחור מבית ומשפחה של יראים ושלמים, שבתחילת דרכו למד

פניני הפרשה

"הגרי"ש אלישיב זצ"ל השיב לי והזהיר אותי נחרצות לומר רק את האמת. כמוכן עשיתי כדבריו. הלכתי לדואר ושילמתי, כשאני מכוון לשם מצוות 'לשמוע בקול חכמים'..."

לפני כל עשיית מצווה, על קיום 'לשמוע בקול חכמים'. הקונה שקנה את הדירה היה יהודי חרדי שעבד במס רכוש. הוא פגש אותי ברחוב זמן קצר לאחר מכן ושאל אותי: "תגיד לי, האם יש לך רוח הקודש? וכי מלאכים הולכים אחרך? הרי רוב מוחלט ממוכרי הדירות הריקות מצהירים שהן תפוסות, ואילו לך יש מזל גדול שלא הצהרת כך - כי לך ארבו וציפו אנשי מס רכוש..."

והוסיף והסביר: "אחד העובדים במס רכוש, המקורב ל... (- אדם שהרב וינמן ניהל מאבק נגדו על שמירת עיקרי הדת בשליחותם של גדולי התורה) חיכה לסגור אתן את החשבון. הם ידעו שאתה לא מתגורר בדירה, מאחר והם בדקו את שעוני המים והחשמל והם ראו שבשנים האחרונות לא השתמשו בדירה. היאך ידעת להזהר מהם??".

(איש לרעהו, מתוך מאמר במוסף זיכרון)

ויאמינו בה' ובמישה עבדו (שמות יד לא)

סיפר הרב צבי וינמן: היתה לי דירה בת חדר וחצי בשכונת בית וגן, שעמדה ריקה. כאשר רציתי למכור אותה התייעצתי עם עורכי דין, והם אמרו לי שכדאי לי להצהיר על כך שהדירה תפוסה, כפי שנוהגים רוב מוחלט של מוכרי הדירות הריקות, מאחר ועל דירה שלא נמצאת בשימוש הבעלים משלמים מס שבה, כלומר, מס על הפרש בין מחיר הקניה למחיר המכירה.

כשהבעתי את פליאתי וחששותי בפניהם, היאך הם מציעים דבר כזה, וכן מה יהיה אם יתפסו אותי, אמרו לי שאין שום סיכוי שיתפסו, כי לעולם לא יידעו שהדירה עמדה ריקה, ולפי נסיונם אין מה לחשוש מזה.

אולם אני, שהייתי רגיל לשאול ולהתייעץ בכל דבר עם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאלתי אותו לעצתו ולדעתו. הוא השיב לי והזהיר אותי נחרצות, שעלי לומר רק את האמת ולא לנסות לרמות.

כמוכן, עשיתי כדבריו. הלכתי לדואר ושילמתי, תוך שהתכוונתי כמו שמתכוונים

עניינא דיומא - ט"ו בשבט

כשהוא חפץ לאכול שני מאכלים, אך רק אחד מהם מונח לפניו - האם צריך להמתין עד שיביאו לפניו את השני?

במקרים שונים. [שו"ע ריא, א-ב, משנ"ב ט, וביה"ל ד"ה ויש; וראה משנ"ב לג] עוד יש לדעת, כי כל דיני הקדימה לברכה שעליהם למדנו עד כה, אינם אמורים באופן שהוא חפץ לאכול באותה שעה רק מאכל אחד מאלו שמונחים לפניו. וכן גם כשהוא חפץ לאכול שני מאכלים, אך רק אחד מהם מונח לפניו - אינו צריך להמתין עד שיביאו לפניו את השני, אף שלפי סדר דיני הקדימה הוא קודם לראשון. וכמו כן, אם הוא חפץ לאכול שני מאכלים, אשר מנהג המקום, או מנהגו שלו, לאוכלם בסדר מסוים - רשאי לאוכלם כפי הסדר הנהוג, גם כשעל פי סדר דיני הקדימה יש להקדים את השני. [שו"ע ריא, ה, משנ"ב לא, ושעה"צ כ; ביאורים ומוספים דרשו, 25]

כפי שלמדנו, בשני מאכלים שברכתם הראשונה שווה יש להקדים מאכל שהוא משבעת המינים למאכל חביב, ובפרי העץ ופרי האדמה שברכתם הראשונה אינה שווה, יש להקדים את החביב. וזוהי דעת רבים מהראשונים והאחרונים, וכן פסק המשנה ברורה להלכה.

אולם לדעת הרמב"ם וראשונים רבים נוספים, גם במאכלים שברכתם שווה יש להקדים את המאכל החביב, ולאידך גיסא, לדעת ראשונים רבים אחרים, גם בפרי העץ ובפרי האדמה יש להקדים תמיד את המאכל משבעת המינים. ועוד יש שסוברים, שבפרי העץ ופרי האדמה אין חובה להקדים אחד מהם, ויברך על איזה מהם שירצה. ודברי כולם מצטרפים כ'סניף' להכרעת הדין

על כיסוי הדם ועל דין תורה עם הרב שטיינמן

הריאיון השבועי עם הרב משה הרמן, עורך 'לקראת שבת'

שמספק לנו הצצה מקדימה אל התכנים המרתקים המרכיבים בס"ד את העלון שיראה מחר אור אי"ה.

יעקב א. לוסיגמן

"נספר את סיפורה המופלא של אגודת נוצרי לשון, אשר חוללה מהפכה אדירה בעולם התורה, והחדירה את לימוד החפת חיים בכל בית בישראל, ובמיוחד בהיכלי התורה. כעת חוזרת האגודה ומשיקה מהפכה חדשה, של לימוד בספרי אהבת חסד ואהבת ישראל של מרנא החפץ חיים. הפרויקט יצא לדרך לפני שנה בדיוק, והוא כבר מכה גלים בכל תפוצות ישראל.

"נספר מפיו של מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, על גודל מעלת קדושתם וגאונתם של הגאון מלובלין בעל 'תורת חסד', והגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל, אשר מרן הגר"ע הפליג בשבחם, ובמתק לשונו הרחיב אודות פועלם הכביר.

"נביא גם מהגאון רבי ראובן אלבז שמספר על אכזבה מרה שהיתה מנת חלקו כשניסה להתרים גביר אדיר למען הישיבה, וכמו כן נביא מהגאון רבי ראובן פינשטיין שליט"א שמספר על אביו הגדול הגר"מ פינשטיין, שלא אבה להמתין לרופא הבכיר לצורך השתלת לב, אך לבסוף נכנע למקורביו והטיפול אכן לא עלה יפה...

"נספר על מלמד התינוקות שביום מן הימים קביל שיחת טלפון מהאדמו"ר הזקן מתולדות אהרן, שביקש לשמוע בדיוק רב את התיאור של מרן הגר"מ שך זצ"ל כפי שסיפר זאת לילדי כיתתו, שאחד מהם היה נכדו של האדמו"ר. "כל אלו ועוד רבים אחרים, יופיעו בעז"ה בגיליון הקרוב. מומלץ לכל מי שרוצה לספר לילדיו סיפורי צדיקים אל שולחן השבת, ולהשפיע על חינוכם הנאות בדרך הטובה ובטוחה ביותר, להשיג את העלון, בין אם במוקדי החלוקה, או באמצעות הדפסה מהמייל וכדו'. וליהנות את עצמו ואת משפחתו בשבת קודש".

גיליון 'לקראת שבת' שיראה אור מחר אי"ה, לקראת שבת פרשת בשלח - שבת שירה, כולל גם השבוע, כמו בכל שבוע, אוצרות נפלאים מרבתינו גדולי ומאורי הדורות, ווארטים מיוחדים על הפרשה, אמרי מוסר, סיכומי הלכה ובעיקר סיפורי מופת והשגחה פרטית. סיפורים של התחזקות ומסירות נפש. "אחד הסיפורים שנביא השבוע עוסק בדין תורה יוצא דופן", אומר עורך העלון הרב משה הרמן, "היה זה כשיהודי עשיר מארה"ב ביקש לזמן את מרן הגר"מ ל שטיינמן לדין תורה. לדבריו, ראש הישיבה הבטיח לו שיזכה להצלחה בעסקיו אם יתרום סכומים גדולים לצדקה, והוא אכן עמד בדרישה ותרם הון עתק, אלא שלאחר מכן הורע מזלו והוא הפסיד כסף רב. כיצד הגיב מרן לבקשה המלחיצה, ומה נפסק בדין התורה?

"עוד נספר השבוע על הרבנית זילברשטיין ע"ה, אשת חבר להגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ובתו של מרן פוסק הדור הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שהיתה מעמידה את ילדיה בחלון הבית מדי יום חמישי, כדי שיראו כיצד מברך כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'חלקת יהושע' מביאלא זצוק"ל את ברכת 'על כיסוי הדם', כשהשוטט הנוודע רבי יצחק ויינר היה שוחט עבורו עוף לשבת קודש. וגם: כיצד הגיב הרבי מביאלא זצוק"ל, כשהרב זילברשטיין סיפר לו על מנהגה זה של רעייתו הרבנית...

"נביא גם ראיון מרתק עם סגן המנהל הרפואי של בית החולים 'מעניי הישועה', הרב ז"ר מנחם חיים ברייך, שמספר מעשה מופלא שאירע עם ברכת 'אשר יצר' - כשמרן הגר"מ קרליץ שמע את המעשה הזה, זלגו עיניו דמעות וכתפיו רטטו בבכייה של התרגשות.

קנין חכמה - פרקי אבות

סיפר הגרב"מ אזרחי: "כשהייתי בכפר חסידים סיפרתי את המעשה, וכשהשמעתי את הצווחה 'פאלארעין מנחה', נשמעה חבטה... האדם שמולי נפל מתעלף!"

הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה (אבות ב יג)

הרב לא השאיר מקום לדון שנית במועקה של התלמיד. "כעבור מספר ימים, בשבת השקדן על מקומו בביהמ"ד הופיע האלטער'ר וסימן לו באצבעו. על אתר 'קפץ' הנער נכון לדבר רבו. 'הבט', אמר רבי נתן צבי, 'היום הגיע לאזורנו תלמידו של רבי ישראל סלנטער, רבי נפתלי אמסטרדם - הפטרבורגער רב, גש נא אליו וספר לו אודות המנחה' ההיא. "נענה הצעיר הנבוך, ואכן בהתלוותו לרבי נפתלי בלכתו על הגשר המקשר בין סלבודקא לקובנא, גמגם קמעה: "ב"ה זכיתי ללמוד בהתמדה... והרב מהנהן... אבל לצערי הרב, הוא ממשיך, לואט... 'הפסדתי מנחה' - - -

"פאלארעין [הפסדת] מנחה????!!!!" - - - נאנק רבי נפתלי, וצנח מתעלף במקום... [אני עברתי בגשר זה כמה פעמים... מפטיר הגרב"מ אזרחי]. "מאז, היה מספר הגר"מ וינברג, 'תהפוכות רבות עברו עלי, מחנות השמדה, גלויות מדכאות, אולם 'מנחה' - מעולם לא החמצתי...".

ובשולי הדברים סח הגרב"מ אזרחי: "פעם הייתי בכפר חסידים לצורך אמירת הספד על רבי אורי קלרמן זצ"ל, וכשסיפרתי את הדברים והשמעתי את הצווחה 'פאלארעין מנחה', נשמעה חבטה --- האדם שמולי נפל מתעלף...". (הגאון רבי ישראל מנחם וינגרטן שליט"א ר"י משנת שלמה - ממקור ראשון)

את המעשה דלהלן סיפר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א ראש ישיבת עטרת ישראל, בביקורו בעיר מודיעין עילית בשבת הגדול ה'תשע"א. וכך אמר: "כל אימת שהייתי מזדמן אצל הרב יצחק קוליץ [קולדצקין] זצ"ל, רבה של ירושלים, הייתי שב ומבקשו לספר לי בפרוטרוט ובדקדוק את המעשה ברבי יחיאל ויינברג זצ"ל [ה'שרידי אש'], הסבא מסלבודקא ורבי נפתלי אמסטרדם. "והיה רבה של ירושלים נאות, ושב ומספר לי, תוך שהוא מדגיש, שבהיות שחשש שמא יש בזה קצת לשון הרע, ופחיתות בכבודו של ה'שרידי אש', לפיכך שאל להגאון הרב וינברג עצמו האם ראוי הוא לספר זאת, והשיב ה'שרידי אש' בתקיפות: 'כן, בוודאי, עם שמי המלא!'

"וזה דבר המעשה: מתמיד עצום ונורא היה הבחור יעקב יחיאל וינברג בישיבת סלבודקא. היה הנער מסוגל לשבת על מקומו שעות על שעות מבלי להרגיש מתי הוא יום ומתי ירד הלילה, עד שפעם אחת נכשל בשגגה, וירד עליו הערב תוך שהוא מחמיץ את תפילת המנחה.

"לא היה קץ לצערו של הנער, וחישי פנה למורו ורבו הסבא מסלבודקא. הסבא האזין ברוב קשב. ולבסוף פקד על הבחור הנבוך: 'שוב למקומך ולתלמודך'.

הילדים אינם מבינים את פשר השמחה הפתאומית בבוקרו של יום, הם הפעילו את חושיהם המחודדים בניסיון להגיע לפתרון התעלומה. אך עדיין לא התברר כל פתרון לחידה - לכבוד איזה מאורע רקד אביהם כל הלילה!?

הרה"ג אשר קבולסקי שליט"א עם סיפור מיוחד בעין הפרשה שיפורסם מחר בגיליון 'לקראת שבת'

לפתרון התעלומה. אך עדיין לא התברר כל פתרון לחידה - לכבוד איזה מאורע שמח אבא כל כך? "בצהריים נספר", אמרו ההורים לילדים, וזירזו אותם להתלבש ולהתארגן ללימודיהם. הילדים יצאו את הבית שמחים וטובי לב, אך בלבם קיננה החידה שעתידיה להיפתר בעוד כמה שעות - למה שמח אבא כל כך עם שחר? בשעת הצהריים, עם שוב הילדים ממוסדות הלימוד, פתח אבא וסיפר: "ילדים יקרים ואהובים שלי! היה לי נס באמצע הלילה - - - "נס?! - תמהו הילדים, באיזה נס מדובר? ממה ניצול אבינו בעיצומו של ליל? "הסכיתו ושמעו. אספר לכם את כל השתלשלות העניינים... בוודאי ידעתם", פתח האב (הסיפור המלא מחר ב'לקראת שבת' להצטרפות לחצו כאן או השיבו למייל זה 'צ'רף')

בעקבות איזה נס רקד האב כל הלילה? השעה הייתה שעת בוקר מוקדמת. טל של שחרית כיסה את היקום. השמש החלה עולה, וגם בבית משפחת טויסיג בבתי אונגרין שבירושלים, החל הבוקר להאיר. הילדים שזינקו מהמיטות הופתעו למראה שנגלה לעיניהם... אביהם, הגה"צ רבי יחזקאל טויסיג זצ"ל, הסתובב בבית בשמחה רבה כשנהרה שפוכה על פניו, וצעדיו עליזים. ניכר היה כי בשורה טובה מאוד שמע... "אני זוכר", מספר אחד הילדים דאז ומפליג בזכרונו עשרות שנים לאחור, "כי שאלתי את אמי ע"ה האם אחותי הגדולה התארסה. עד כדי כך הייתה אווירת העליצות בבית, עד כדי כך הצליח אבא לשדר סביבו אווירה של שמחה וששון. הייתי בטוח ששמחה משפחתית משמעותית קרבה...". הדקות חולפות, והילדים אינם מבינים את פשר השמחה הפתאומית בבוקרו של יום. ילדים הם עם חכם ונבון במיוחד, הם הפעילו את חושיהם המחודדים בניסיון להגיע

אמי, שהיתה בעלת לשון שנונה השיבה לי בחריפות טפש שכמותך! יהודים אנו, מאמינים בתחיית המתים, איננו מאבדים אף ילד, ילד יהודי שנולד - נולד לתמיד!

מאוצרותיו של רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א, על מזה שסיפר הרה"ג רבי עזריאל טאובר שליט"א על השיחה עם אמו • הסיפור המלא יפורסם מחר ב'לקראת שבת'

הצליחה להימלט מהמקום, ולאחר המלחמה זכתה להתאחד עם בעלה וילדיה, ויחדיו להקים בית גדול לתורה ועבודת ד'. במהלך כל תקופה, כשילדה אמי ילד אחר ילד, גערו בה כל מכריה: "כיצד מעזה את להביא ילדים לתוך עולם כה אכזרי, הרי את יולדת אותם אל המוות הבטוח, אין להם כל סיכוי לחיות!". אך אמי ענתה לעומתם בביטחון: "כיהודים מאמינים בני מאמינים, מוטל עלינו לעשות את רצון ה' בכל מצב בלי חשבונות כלל!". לימים, כששאלתי את אמי אם חשבה שתצליח לשרוד את אותה תקופה נוראה, ענתה לי אמא: "לא! ידעתי גם ידעתי כי לא טובים אנו מכל היהודים, ואם כולם נרצחים אין שום סיבה בעולם שאנו לא נרצח". "אם כן", הוספת לשאול, "כיצד היית מסוגלת להתנהג כך?"

"זה א-לי ואנהוי" (שמות ט"ו, ב')

סיפר הרה"ג רבי עזריאל טאובר שליט"א: בתקופת השואה האיומה התגוררנו בפרשבורג שבמדינת צ'כוסלובקיה, אשר הייתה נתונה תחת מגפי הכובש הגרמני. כיוון שחזות פניהם של בני משפחתנו לא הסגירה את עובדת יהדותנו, הצלחנו במשך תקופה ארוכה לחיות בזהות לא יהודית. בהמשך נמלטנו לבודפשט שבהונגריה, שם המשכנו לחיות באותה זהות בדויה, עד אשר התגלה הדבר על ידי הגרמנים. במהלך שנים קשות אלו, נולדו להורי ארבעה ילדים. שלושה בנים ובת אחת. שלושת הבנים זכו לגדול ולהקים משפחות בישראל, הבת נותרה באושוץ. ומעשה שהיה כך היה: כשנתפסה אמי לבסוף על ידי הגסטפו, הייתה בהריון עם ילדה זו, ונשלחה הישר לאושוץ, אלא שרצתה ההשגחה העליונה, והיא

פניני הפרשה

כששמע הגר"ח מוואלוז'ין את דברי הגר"א בענין הבטחון, הסיר מרגלו את הרטיה. כלומר, שאין צורך להתעסק ברפואות אלא לבטוח בה'. אולם כששב לביתו החזיר שוב את הרטיה על מכתו

אולם כששב רבי חיים לביתו, החזיר את הרטיה על מכתו. דהיינו, שבזמן שהיתה לו התעלות במידת הבטחון בגלל דברי הגר"א, הרגיש שהוא נמצא בדרגה של בטחון ואינו צריך להתעסק ברפואות. אבל לאחר זמן הרגיש שאין הוא נמצא באותה הדרגה כמו בזמן שהיה אצל הגר"א, ולכן החזיר את הרטיה. אבל הגר"א שתמיד אחז באותה דרגת בטחון, לא היה זקוק לרטיה. (חוט שני)

כי אני ה' רופאך (שמות טו, כז)

סיפר מרן הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א: הגר"ח מוואלוז'ין זי"ע היה פעם אצל הגר"א, בעת שהגר"א השמיע דברי התעוררות בענין בטחון בהש"ת. באותו זמן היתה לרבי חיים איזו מכה ברגלו, ועליה היתה מונחת רטיה. אך כששמע את הדברים בענין הבטחון, הסיר מעל רגלו את הרטיה. כלומר, שאין צורך להתעסק ברפואות אלא לבטוח בה'.

כל אדם צריך רחמים, וגם אם משחקת לו השעה - הרי זה משום שהשי"ת מאריך אפו ומוחל, ולא על צדקותיו הוא מרחם עליו

מתוך הנלמד השבוע בתוכנית קנין חכמה:

וגם לא תהיה אליו התפילה כמשא, ולא יעשנה כמי שפרע חובו, כי כל אדם צריך רחמים, ואם משחקת לו השעה - כי השם יתברך מאריך אפו ומוחל, ולא על צדקותיו הוא מרחם עליו. וצריך להתחנן לו, פן ינחם ה' על אשר נחם על הרעה, כי שמא יגרום החטא, ולאו כל שעתא ושעתא מתרחש ניסא".
[רבנו יונה אבות ב, ג]

חכמינו ז"ל אמרו במסכת אבות: "כשאתה מתפלל, אל תעש תפילתך קבע אלא תחנונים לפני המקום ברוך הוא".
ומפרש רבנו יונה: "יאמר התפילה כעני המתחנן ושואל דבר שהוא צריך, כי תחנונים ידבר רש, ולא כאדם השואל ואינו צריך בו, שאינו מתחנן בלב נמוך ולא בשרבון הנפש. וכל איש צריך לבקש על עצמו, כי אדם אין בארץ אשר לא יחטא.

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

דומה הדבר למי שהלך בדרך ויעצו לו שישמור עצמו מללכת בנתיב פלוני שיש בו בורות עמוקים, ואמר האיש: "יש לי עצה לזה, הביאו לי סודר"...

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

באומרו כי כלל זה אינו אמור בדבר המפורש בתורה; ועוד, שהנה רואים אנו כי התורה צוותה "זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים" וגו' והביא הרמב"ן בשם הספרי שהטעם לכך הוא, כדי שעל ידי זה נתבונן בגודל העוון המר. ומדוע לא נאמר בזה "מוטב יהיו שוגגין?" אלא, בוודאי ירדה התורה לסוף דעת האדם, שבכוחו להיות נזהר מעוון זה - שאם לא כן, הרי אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו. וכאשר יתבונן האדם תמיד בזה, יהיה לו בוודאי לתועלת גדולה להינצל מהעוון.
בביאורים ומוספים של 'דרשו' מביאים בענין זה מדברי החפץ חיים בספרו 'אהבת חסד', שם כתב משל מול טענה זאת בשם אחד מהגדולים, שדומה הדבר למי שהלך בדרך ויעצו לו שישמור עצמו מליך בנתיב פלוני שיש בו בורות עמוקים, ואמר האיש: "יש לי עצה לזה, הביאו לי סודר". וישאלוהו: "מה תעשה בסודר? וכי תכסה בו את הבורות?". וענה להם: "אכסה בו את עיני, והרווח שלי יהיה שכשאפול בבורות לא אהיה ללעג, כי הלא עיני לא ראו את הבורות ולכן נפלתי". ויענו לו: "סכל שכמותך, זה עצמו יהיה לך ללעג היותר גדול. שכן מדוע לך לכסות העיניים ולא לראות? הבט בעיניך והזהר שלא ליפול בבורות!". כן הדבר בעינינו, שהיצר אומר לאדם שיעלים עינו מהכתוב בתורה ובכך יוכל לומר 'לא ידעתי גדול האיסור או החיוב בדברים אלו, אבל אדם זה הרי הוא שוטה וסכל, שהרי יש לך עיניים לראות, ומדוע לא תראה גודל האיסור והחיוב ותיזהר מלהיכשל!

מדוע הזהירה התורה במפורש דווקא על איסור לשון הרע, ולא על שאר מידות רעות כגון כעס, אכזריות וליצנות וכדו', שאף שהזהירה עליהם ברמז אין בהם לאו מפורש ואינם נכללים במנין תרי"ג מצוות? החפץ חיים מסביר כי זאת "מפני גודל הרעות שנמצאו במדה המגונה הזאת", וכפי שמנה קודם לכן את כל הרעות - הגלויות, הצרות והגזירות שנגרמו לאורך כל ימי עם ישראל מאיסור לשון הרע.
ומוסיף החפץ חיים טעם אחר לכך: מפני שכאשר נדייק נמצא, שאיסור לשון הרע ורכילות כולל כמעט את כל הלאווין והעשין של בין אדם לחברו, והרבה לאווין של בין אדם למקום. ואכן בפתיחה הנוספת שנלמד אי"ה בימים הקרובים, מאריך החפץ חיים לבאר בפרוטרוט כמה לאווין, כמה עשין וכמה ארוין עובר האדם ח"ו על ידי דיבורי לשון הרע ורכילות.
ה'חפץ חיים' גם מסביר מדוע הוא טורח לבאר את כל זאת, ואחד הטעמים הוא, כי "אולי על ידי זה ינגף היצר, בראותו גודל המהומה והמכשלה שיעשה על ידי דיבורו"... ובמילים אחרות: כאשר ייווכח האדם כמה 'בלגן' הוא מחולל על ידי דיבורו, כמה הרס וחושך, כמה לאווין, עשין וארוין שיכולים להיות במשפט מיותר אחד - אולי על ידי כך יינגף יצרו.
את הטעם הזה כבר הזכיר החפץ חיים קודם לכן, ובהגהה"ה שם הוא מוסיף כי יהיו אנשים שאדרבה, לא ירצו ללמוד בספר כדי שיוכלו לתלות את עצמם במאמר חז"ל "מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידים". אולם הוא דוחה את טענתם

פרשת השבוע

האב דמע יחד עם הבן, ויחדיו נסעו ל'דין תורה' מרתק מאין כמוהו. שבעים ושבע שנים לאחר מכן משחזר מרן הגאב"ד את קורות אותה שאלה ותשובה שעסקו בו ובעתידו, ומספר על חסדי ה' ונפלאותיו

גאב"ד העדה החרדית הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א מספר על ניסי הצלתו ועל מושב הבי"ד מיוחד שהקים הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל כדי להצילו מגיוס לצבא

בלי רש"י? איך היינו מבינים את הסוגיה הזו ללא הפירוש המתוק של רש"י?..."
בילדותי התגוררתי בעיירה פעזינג הסמוכה לפרשבורג. אבא היה יהודי צדיק, שכל כולו מקשה אחת של עבודת ה'. אני זוכר שהייתי ילד בן שש, אבא לקח אותי לגינה סמוכה, ישבנו על ספסל והוא לימד אותי את הפירוש על המשניות של "איזהו מקומן" שאומרים בכל בוקר. הוא אמר לי: "אי אפשר לומר את המשניות הללו בלי להבין את הפירוש".

ישיר מוֹשֶׁה (שמות טו, א)
מרן גאב"ד ירושלים הגרי"ט וייס שליט"א, תולה את כל מה שזכה אליו באביו וברבותיו, שחינכוהו והביאוהו לחיי העולם הבא, והקרן קיימת בעולם הזה, כשזכה לעלות ולשבת על הכיסא הרם של גאוני תקיפי מרי דארעא קדישא.
אבא (הרה"צ ר' שלמה הי"ד), השקיע בי כוחות רבים. אני זוכר עד היום, כאשר למד עמי גמרא, היה מנתר לפתע בהתלהבות ואומר: "מה היינו עושים

כשהייתי ילד קטן, היה מביא לי פתקאות שבהן שמות של הזקוקים לישועה, כתובות בשפת הדייטש (-גרמנית), וביקש ממני להתפלל על פלוני הזקוק לרפואה, ופלוני הצריך פרנסה. הוא האמין באמת ובתמים שתפילתי, תפילת ילד קטן, מועילה.

אבא ותפילותיו הבלתי נשכחות

עיניו של מרן הגאב"ד נעצמות, קולו נרגש: התפילה של אבא? הא, היא עוד חקוקה בעצמותי. היתה זו עבודת ה' מיוחדת במינה. מחזה מופלא עוד עומד לגד עיני, ולא מש ממני עד היום הזה. אבא היה צריך לצאת לעסקיו בשעת בוקר מוקדמת, על כן הקדים להתפלל בבית. התעוררתי משנתי, ואני שומע מתיקות כזו, ערגה כזו... שמעתי אותו אומר את "אז ישיר" בניגון שובה לב, מילה במילה, בהטעמה...

גם אמי ע"ה הי"ד היתה יראה את ה' ובמצוותיו חפצה מאד. בכל בוקר, בעת לכתי אל הלימודים, היתה עוסקת בתפילתה, שאותה החלה בשש בבוקר, והיתה רק מנענעת לי בראשה לשלום.

מה זוכר עוד הגאב"ד מעבודת ה' של אביו?

את ברכת המזון שלו, שנאמרה תמיד במתינות, בנוסח מרטיט ומיוחד. אבא היה יוצא לעסקיו בכל בוקר, אבל תחילה אכל פת שחרית. וברכת המזון שלו? הלוואי שתפילת נעילה שלי, לקראת מוצאי היום הקדוש, תדמה במשהו לברכת המזון שלו ביום רגיל.

עיניו היו עצומות, וקולו מלא טעם והתלהבות. הגאב"ד משחזר מילה במילה, בניגון מיוחד, מלא ערגה, כפי ששמע כילד, את ברכת המזון יוצאת מפי אביו: "שלא... נבוש... ולא... נכלם... ולא... נכשל... לעולם... ועד".

אני זוכר, שבלייל הסדר בשנה אחת, התעלף אבא באמצע אמירת "רחם נא" מרוב התרגשות, והיו צריכים להוציא אותו ישוב על כיסאו מהחדר.

כמו שנפסק בהלכה, שאסור שיהיה סכין על השולחן בשעת ברכת המזון, כיוון שחסידי אחד דקר עצמו מרוב צער, כשאמר "רחם נא"... כשראיתי את אבא מתעלף, הבנתי את ההלכה הזו, אבל גם כשלא התעלף, הוא בער בשעת ברכת המזון. כל ברכת המזון, בכל יום רגיל, היתה תורה שלמה.

שלהי שנת תרצ"ז. קול בכי מרטיט נשמע בבית משפחת וייס שבפעזינג, הסמוכה לפרשבורג.

והנה קול נער בוכה... היה זה הילד יצחק טוביה בן האחת עשרה, בנה הצעיר של אחת המשפחות המפוארות בקהילה, משפחת וייס. לא היה זה בכי על משחק שנשבר או ממתק שנעלם. היה זה בכי טהור, רצוף אהבה וגעגועים לתורה הקדושה.

"אבא רחימא", בכה הנער, שעתיד להאיר את שמי עם ישראל ברבות השנים ולשבת על כס הרבנות בעיה"ק ירושלים, "אינני רוצה ללכת יותר לבית הספר הגויי, אנא, שילחו אותי ללמוד בישיבה קדושה, למען אוכל למלא את כל שעותיי בש"ס ובפוסקים...". דמעות נקשרו בעיני ההורים האוהבים, והתערבו דמעות הצער והכאב, כהזדהות עם הילד, בדמעות של התרגשות וגיל על ה'נחת' שזכו בה...

כי זאת יש לדעת: חוק חינוך חובה חל במדינת סלובקיה, ולפיו כל ילד וילדה חייבים ללמוד בבית הספר המקומי. בשל כך נאלץ הילד יצחק טוביה ללכת יום יום עם חבריו לבית הספר הנוכרי, ורק אחר הצהריים היו מתאספים בתלמוד תורה, ולומדים לימודי קודש עד השעה שבע בערב.

בתקופת החופשה, כאשר היו המורים והתלמידים מתענגים על מנעמי החופשה הארוכה, התענגו נפשותיהם של התלמידים היהודים מזיו השכינה. באותם ימים, ששון ושמחה שלטו בקהילה היהודית. הילדים למדו בתלמוד התורה כל היום, מהבוקר עד הערב...

אך את יצחק טוביה זה לא סיפק. דרוש דרש מהוריו לעזוב את העיירה ולגלות למקום תורה, שם יוכל לתת פורקן לנפשו הכמהה והמתגעגעת לתורה, ויוכל להרוות את צימאוונו מים חיים, הנחצבים מבארה של תורה.

האב דמע יחד עם הבן ואמר: "שאלה כזו צריך לשאול אדם גדול". נסעו האב עם בנו ל'דין תורה' מרתק מאין כמוהו, בבית דינו של הגאון הקדוש רבי יהושע בוקסבוים ז"ע הי"ד, גאב"ד וראש ישיבת גאלאנטא, מאור גולת הונגריה באותה תקופה.

שבעים ושבע שנה לאחר מכן ישחזר מרן הגאב"ד שליט"א, את קורות אותה שאלה ותשובה, שעסקו בו עצמו ובעתידו, ויספר על חסדי ה' ונפלאותיו. הכרעה מפתיעה

"אני זוכר עד היום", נוצצות עיניו הטהורות של מרן שליט"א, "המחזה הזה לא

מש מנגד עיניי. זוכר אני את ההפתעה שהיתה לי, כאשר הרב מגאלאנטא לא היסס אפילו לרגע, לפני שפסק בנידון, לאחר שאבא תיאר בפניו את בכייתי".

וכך אמר אותו גאון וקדוש: "טוב יותר ללמוד בבית ספר של הגויים, ולהיות

סמוך אצל שולחן אביך, מאשר ללמוד אצל היהודים רחוק מאבא"

הייתי מופתע מאוד. יותר מזה הופתעתי מהנחרצות שבתשובה, שנאמרה

ברגע, ללא כל היסוס. אחרי זה כבר הבנתי

מן הסתם לא היתה זו הוראה לרבים; תלוי מי הבן, תלוי מי האב... מרן הגאב"ד מסכים, ומוסיף: "כן, אבא כזה... הא..." הוא נאנח, ונראה כי דמותו של אבא

חופפת עליו מעודו עד היום הזה...

והוא ממשיך: "הרב מגאלאנטא פסק את פסוקו, ושבונו הביתה. שנתיים אחר כך פרצה המלחמה האיומה, שהפרידה ביני לבין אבא לנצח היום מבין אני ומכיר טובה לאותו צדיק וקדוש, שגם הוא נעקד על קידוש ה'. בזכות הוראתו, ובזכות שלא נטה לשמוע קול בכיי, זכיתי לשאוב מעיינות של חיי תורה ויראת שמים מאבא עוד שנתיים תמימות..."

מגלה לנו מרן הגאב"ד: "עד היום נמצא באמתחתי מכתב, שכתב לי אבא לפני שהוגלה לאושוויץ, כאשר כבר הייתי בלונדון. במכתב כתב לי אבא יסודות חצובים של אמונה. הוא כתב לי שם, שעלי לדעת, כי מה שהקדוש ברוך הוא יעשה ויקבע - זה הטוב ביותר שיכול להיות. רק כך יכול להיות טוב, ולא אחרת. 'תדעו, קינדערלעך', הוא חזר וקבע במכתב, 'רק כמו שהקב"ה ינהיג - יהיה טוב, לא בשום צורה אחרת!'"

במכתב נוסף הורה לי אבא, שאשיר את זמירות השבת בדיוק כפי שהוא עצמו שר, ואכן עד היום הזה אני נשמע להוראה זו ועושה את רצונו. אני שר זמירות בדיוק כפי ששרנו בבית אבא.

מה היו דבריו האחרונים של אבא, לפני שנפרדתם?

היה זה בעת הפרידה בתחנת הרכבת (לנסיעה ללונדון). הייתי ילד בן שתים עשרה, ורגע לפני שנסעתי אבא העניק לי סידור, שבתוכו כתוב בנוסח יידישאי: "האלט זיך אין אייבישטער אימעטום אין איבעראל" (-תחזיק בהקב"ה תמיד ובכל מקום). הסידור הזה נעלם לי ברבות השנים.

מרן הגאב"ד קם ממקומו, ומוציא מבית גנזיו ספר עתיק של 'אורחות צדיקים'. שקיבל במתנה מאביו. הוא מראה לנו מה שכתב בשער הספר לפני שנים רבות: "הספר הקדוש הזה ניתן לי בעת נסיעתי מבית אבי מורי זצוקלה"ה הי"ד כדי ללמוד בו ולקיים מה שנאמר בו, בחודש סיון תרצ"ט. ובספר הזה למד א"א זצ"ל בעצמו, ועשה בו סימנים והגהות בכמה מקומות".

לונדון - סיפור של הצלה

"בימי הסליחות של שנת ת"ש, משגברו ההפצות, ולאחר שהתברר כי הנאצים מכוונים את הפצצות במטוסיהם דווקא אל השכונות היהודיות, הגעתי אל ישיבתו של מו"ר הגאון הצדיק רבי משה שניידר זצ"ל, מצויד במכתבו של הרב מפעזינג הי"ד".

הגאון רבי משה שניידר זצ"ל פרס את חסותו על הנער הצעיר, היתום מאב ואם, ונפשו דבקה בנפשו.

צו גיוס לצבא האנגלי

לונדון הפכה באחת לחזית. המסוקים הגרמניים השחירו את שמי העיר בהפגזות כבדות, והמונים ברחו מבירת המדינה. גם הנער יצחק טוביה נמלט לגייטסהד, אולם לא ארכו הימים, והבחור היתום קיבל זימון לצבא האנגלי כדי להשתתף במאמץ המלחמתי. החשש גבר, כאשר בתוך זמן קצר הגיע זימון שני. בעל ה'חזון יחזקאל', הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה נרעש. על אתר קם ונסע יחד עם הבחור הצעיר, כל הלילה ללונדון, שם כינס מושב בית דין מיוחד ותהה: וכי זהו 'זעלנער' (חייל)? הוא יעמוד בחזית ומוחו יהגה באותם רגעים בסוגיית התוס' במסכת בבא קמא, העוסקת בזורק חץ - אי בתר מעיקרא, אי בתר תבר מנא...

הרב אברמסקי ציווה להוציא מכתב מיוחד מבית הדין, הממוען לצבא האנגלי, שבו 'הסביר' בית הדין את 'עמדתו', כי מדובר בבחור ישיבה שלומד תורה, ואין לו מה לחפש בצבא.

מרן הגאב"ד מחיך: כנראה אותם גויים פחדו משליח בית הדין, כי עד אז קראו לי פעמיים, ומאז לא שמעתי מהם והם לא שמעו ממני... אני זוכר בחור אחד ויחיד, שנאלץ ללכת לצבא, והשאלתי לו את ה'קיצור שולחן ערוך' שקבלתי כמתנה מהאדמו"ר מסאסוב - לונדון זצ"ל. לאחר המלחמה הוא החזיר לי את הספר. גם הוא עצמו לא נחמץ, אלא התעלה לכהן פאר ברבנות בבורו פארק שבארה"ב..."

(נלקט מתוך ראינות ומאמרים ב'מורה לצמא' ראש השנה תשע"ז)